

וספרתם לכם וגו'". ומשמע שהמצוה לספור מיום זה דווקא הוא משום שיום זה יש לו מעלה מיוחדת שהוא מתיר את החדש. אבל אם אין אותו יום מתיר את החדש, הרי שוב אין לו שום מעלה מימים אחרים, וממילא גם אין מצוה לספור מהיום הזה, כיון שאין לו חשיבות והוא שווה לשאר הימים. וסובר אמימר כמאן דאמר שחדש בחור'ל הוא מדרבנן, ואפילו בארץ ישראל ג"כ סובר דבזמא"ז הוא מדרבנן, משום שסובר כמאן דאמר שעתה בטלה קדושת הארץ וא"כ ארץ ישראל וחור'ל שווין לענין זה. וכן כתב ה"משנה למלך" בפרק י' מהלכות תרומות הלכה י"א, דלמאן דאמר דחדש בחור'ל הוא מדרבנן, הוא הדין חדש בזמן הזה בארץ ישראל הוא מדרבנן.

ואם כן בזמן הזה אינו מתיר יום זה את איסור החדש, משום שגם לפני יום זה החדש מותר מן התורה, נמצא שאין ביום זה שום מעלה יותר מימים אחרים, וממילא אין שום מצוה מן התורה לספור מיום זה, ולכן לאמימר בזמא"ז המצוה היא רק זכר למקדש, כי רק בזמן המקדש היה ליום זה יתרון ומעלה משום שיום זה התיר את החדש, אבל לא כן הדבר בזמן שאין מקדש קיים. ויה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו.

סימן נט

דעת החסידים

זמן ספירת העומר

מבואר בשו"ע (סימן תפט, סעיף א): "כליל שני אחר תפילת ערבית מתחילין לספור העומר, ואם שכח לספור בתחילת הלילה, הולך וסופר כל הלילה וכו'". ומלשון המחבר בשו"ע מבואר דעיקר מצות הספירה הוא "בתחילת הלילה", ורק אם לא ספר בתחילת הלילה, כי אז יכול לספור כל הלילה.

ובביאור הלכה שם ד"ה אחר, הביא, דנחלקו בזה גדולי האחרונים. דדעת מור וקציעה דהטעם דסופרין אחר התפילה הוא, משום דבדורות הראשונים היה המנהג להתפלל ערבית קודם הלילה ובסיום המעריב התחילה הלילה ואז היו סופרין בדין בתחילת הלילה. אכן, בחק יעקב ס"ק טז כתב, דמדינא צריך להקדים ק"ש ותפילה שהוא תדיר — עכ"ל.

וכן מבואר הדבר בהל' בדיקת חמץ (סימן תלא, במשנ"ב ס"ק ח) שכתב שם: ולענין תפילת מעריב, אותן המתפללים מעריב בזמנו בציבור, יתפללו מקודם, דטורח לקבצן אח"כ. וגם אין לחוש כל כך שישכח לבדוק, שהרי תפילה היא דבר קבוע ואין שייך בו שמא ימשוך. והמתפלל בביתו יתן לאחר לבדוק והוא יתפלל, דעיי' יקיים שניהם בזמנם. ואי ליכא אחר יתפלל תחילה. אכן, אם הוא רגיל להתפלל לעולם ביחידי יבדוק תחילה, דכיון דרגיל בכך לא חיישינן כל כך שמא ישכח. והחק יעקב

כתב דלעולם יתפלל תחילה, דתדיר ושאינו תדיר קודם. והוסיף שם בשעה"צ (אות יא) ודעביד כמר עביר ודעביד כמר עביד. ועכ"פ חזינן דהחק יעקב אזיל לשיטתיה דתמיד התדיר קודם, וכאן התדיר הוא תפילת מעריב, ובודאי היכא דאיכא גם ק"ש שהיא מן התורה דבזה ודאי יש להקדים תפילת מעריב.

ואכן, יש להבין מה דעתו של המור וקציעה, שהרי דין דתדיר קודם הוא כלל גדול בכל התורה כולה, ומאי שנא הכא דסבירא ליה דספירת העומר קודמת וצריכה להיות בתחילת הלילה בדוקא.

ועל כן נעתיק כאן את לשון מור וקציעה בשלימותו, ונראה את כל דבריו בענין זה, וז"ל: "באמת מן הדין היה ראוי לספור קודם התפילה, דספירת העומר דאורייתא. ואף לפמ"ש הר"ן בשם מפרשים, שהסכימו דהשתא אינה אלא מדרבנן (הסכמה זו מרצון פשוט היא, ועדיין אינו מוכרח בבירור. והרמב"ם פשיטא ליה דנוהגת בכל זמן ובכל מקום) מ"מ יש לה עיקר מפורש בתורה, משא"כ תפילה שאין לה אלא רמז בדרך אסמכתא (מלעבדו בכל לבבכם) פשיטא דספירת העומר קדמה, אע"ג דתפילה תדירה, אפ"ה ספירה יש לה דין קדימה בלי ספק, דהיא עכ"פ כמו דאורייתא והו"א כי מקודש ותדיר לגבי תפילה. אלא משום דכבר נהגו להתפלל ערבית מבעו"י (ביחוד ביו"ט משום להוסיף מחול על הקודש) לכך סדרו תפילת ערבית קודם ספירת העומר, כדי שתפגע ספירת העומר בעונתה האמיתית. ואעפ"כ אין מנוס מלהקדימה כל האפשר, מיד בהתחלת הלילה, וכדמסיק הטור "וזמן הספירה מתחילת הלילה".

והיינו משום דבכל המצוות קי"ל שהי"ל מצוה לא משהינן, וילפינן מקרא אין מחמיצין את המצוות, לפיכך דין כל מצוות שזמנן ביום לכתחילה משהאיר היום, דזריזין מקדימין למצוות מצפרא כדגמרינן נמי מאברהם אבינו. וכן הדין במצוות שזמנן בלילה, שחיובן חל מיד בתחילת הלילה, ויתר על כן במצוה זו, דמצוה דוקא בכניסת הלילה תיכף, מפעם נוסף מיוחד בה, משום דבעינן תמימות (וי"א שאם לא ברך וספר בתחילת הלילה, שוב לא יברך) הא ודאי אי אפשר לאחרה — עכ"ל המור וקציעה.

הנה שני טעמים כתב המור וקציעה למה יש להקדים את הספירה, חדא, כיון דהספירה הוי כמו דבר המקודש (כיון שיש רבים הסוברים דהוא מן התורה גם בזמנה"ז, ואפילו הנך דסברי דהוא מדרבנן, מ"מ הרי עיקרו הוא מן התורה) וא"כ תדיר ומקודש הרי מקודש קודם. שנית, דהכא בספירה בעינן שיהיו "תמימות" ולכן צריך לספור כבר מתחילת הלילה לקיים מה שנאמר "תמימות תהיינה". ואף שלכאורה ענין התמימות היה צריך להיות ביום הראשון של הספירה וביום האחרון של הספירה, הרי למד כאן המור וקציעה דענין התמימות חל בכל יום ויום וכמו שכתב גם בסידורו סידור היעב"ץ, וכן כתב בשו"ע הרב סעיף ג, וכן בחיי אדם (כלל קלא סעיף ב), וכן הוא סתימת שאר הפוסקים עפ"י התוס' במנחות (סו) ושאר הראשונים המובאים בבית יוסף, זולת הר"ן (בסוף מסכת פסחים) המובא בב"י דס"ל דתוס' קאי רק על יום ראשון דרק אז יש להקדים הספירה משום "תמימות". וכן נראה מדברי הלבוש בריש סי' תפט.

ולמעשה נראה שבאמת יש בדבריו סברא שלישית, דיש בזה משום "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" וסברא זו היא חמורה יותר ממצות ק"ש ותפילה, דקדימתה לתחילת הלילה הוא רק משום שמא ישכח, אבל בספירת העומר דבעינן "תמימות" הרי מדינא יש להקדימה, וכמו שכתב לעיל המשנ"ב לענין הקדמת תפילת מעריב לבדיקת חמץ יעו"ש.

וראה בנימוקי או"ח שהקשה טובא על המור וקציעה, ראשית, דגם תפילה היא מן התורה ורק נוסחתה היא מדרבנן כמבואר ברמב"ם הל' תפילה. שנית, הלא קריאת שמע הוא לכו"ע דאורייתא. שלישית, מה שכתב דהוי תדיר ומקודש, והלא ענין זה אם תדיר קודם או מקודש קודם לא הוכרע איזה מהם יש להקדים, א"כ למה הכריע דיש להקדים את המקודש. גם בשו"ת אגרות משה (ח"ד מאו"ח סי' צט) תמה עליו, דודאי הוא דוחק גדול, דיותר מסתבר שבעצם ליכא קפידא מצד תמימות שלכתחילה יספור בתחילת הלילה ממש ורק בדיעבד יכול לספור גם אח"כ, אלא כיון שגם כל הלילה כשר לספור דלא נפיק מכלל תמימות א"כ שווה כל הלילה לזה, והוא רק מעלה בעלמא להכיר ענין התמימות, לבד ענין הזריזות דלכך מקדימין לעלינו, שלכן ודאי אינו מעלה לדחות ענין תדיר שהוא דין גמור כדסובר החק יעקב ... עכ"פ מכיון שתדיר קודם צריך לספור אחר מעריב דוקא אף כשהוצרך להתאחר איזה זמן וכו' — עכתו"ד.

שאלה דומה עלתה בפוסקים במי שהתאחר לביהכנ"ס ומצא את הציבור מתחילים להתפלל תפילת שמונה עשרה, שהדין הוא (כמבואר בשו"ע סי' רלו סעיף ג) דמתפלל שמו"ע עם הציבור ואח"כ משלים ק"ש וברכותיה. וכתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק ט, סי' נו) דיש לו לספור ספירת העומר עם הציבור לאחר שמו"ע, ואח"כ ישלים ק"ש וברכותיה למרות שתדיר ושאינו תדיר קודם, מ"מ יש גם ענין שלא לפרוש מן הציבור, ובצירוף דעת המו"ק הנ"ל דליכא בספירה לפני ק"ש משום עקירת תדיר קודם, וכ"כ בארחות רבינו ח"ב (עמ' צד) שכן הורה החזו"א. וכן הוא בספר מעם לועז, דה"ח ומועד לכל חי.

אולם בספר תשובות והנהגות (ח"א סי' שי, וח"ב סי' רמח) כתב שמעלת תדיר אינה נדחית עקב מעלת הספירה בציבור, ולכן יש לו להקדים ק"ש ותפילה ואח"כ לספור ביחידות אם אין לו אח"כ מנין אחר. והביא שם מספר קול דודי עובדא שהיה אצל השאגת אריה דלא נראתה הלבנה עד הלילה האחרון של זמן קידוש לבנה, ונראתה לפני מעריב, וצוה להתפלל מעריב קודם, משום דתדיר, אף שהיו עלולים להפסיד קידוש לבנה. וכן הורה הגר"ח מוולאז'ין. וא"כ כ"ש בנידון דידן דיש להתפלל קודם, זולת אם חושש שמא ישכח מלספור אם לא יספור עם הציבור. ולענין מה שהבאנו לעיל בשם החזו"א שיספור לפני ספיה"ע, כתב בספר ספיה"ע (פרק ג, הערה יט) בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א דיתכן ודבריו נאמרו במקרה שאותו אדם לא עמד לקרות ק"ש באותו זמן, אבל אם עומד לקרות אז ק"ש, היא קודמת לספיה"ע. ומצינו בנידון זה בספר דברי הגאונים, חוקת הפסח על הל' פסח (סי' תפט ס"ג,

אות אלף תתקצז) וז"ל: "נראה אפילו אינו ירא שמא ישכח מ"מ טוב לספור עם הציבור אם הם כבר התפללו והוא לא התפלל עדיין כמש"כ הט"ז סק"ו דלא יחשדוהו, ועוד דברוב עם וכו'" עכ"ל. וכן מובא בילקוט מעם לועז (פ' אמור, עמ' רעח): "ואם בא ומצא שהקהל כבר התפלל ערבית ועומד בספירה, הוא מונה עמם ואח"כ מתפלל ערבית, ואין בכך כלום שמקדים ספירה לערבית" עכ"ל. וכמו"כ כתב בס' מועד לכל חי שאם נכנס במקום שמתפללים ומצא אותם שהם באים לספור את העומר, יספור עמהם משום ברוב עם הדרת מלך ואח"כ יתפלל ערבית, וכמש"כ במג"א יעו"ש.

שוב ראיתי מה שכתב בזה מורינו הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א בשו"ת שבט הלוי (חלק ו, סי' נג) שדן בענין זה והעלה להמליץ טוב בעד ישראל, ובתחילת דבריו כתב הטעמים להקדמת ערבית וק"ש לספירה, ובהמשך הוסיף וז"ל: איברא עיקר שאלת כב' כנ"ל אם מאחרין להתפלל כמה שעות בלילה, ולא באו מצות מעריב וק"ש וספיה"ע ביחד, א"כ מן הדין בודאי להקדים ספיה"ע. ובאמת כך יראה לענ"ד מעיקר הדין שכן יעשה, מ"מ נ"ל ללמד זכות על ישראל היות כי ספיה"ע הוא דבר הנשכח בקלות, ואם צריך לספור כל אחד בתחילת הלילה לבד, ואח"כ יבואו להתפלל בציבור ולא יספרו קרוב שהרבה מאד ישכחו הספירה לגמרי, ע"כ הנהיגו שיספרו בזמן שהציבור מתפללים. ואין ה"נ כשלאיזה סיבה מתפלל גם מעריב מאוחר כמה שעות בלילות וביחידות, אמנם יכול לספור בתחילת הלילה, ולא ראיתי טעם לאחר הספירה בזה — עכ"ל. ולדבריו מי שמתפלל עם הציבור תמיד ראוי שיסמוך הספירה לתפילה, אבל מי שהוא מתפלל ביחידות עדיף שיספור ספיה"ע מיד בתחילת הלילה, וזרזין מקדימין.

עוד מצאנו פוסקים שסוברים שמצוה מהתורה קודמת למצוה מדרבנן אף שאינה תדירה כמותה. הנה הנודע ביהודה (מהדו"ק חאו"ח סו"ס מא) ס"ל דמצוה של תורה או של דברי קבלה קודם לתדיר מדרבנן, וק"ו אם הוא מדרבנן ואינו תדיר. ובפני יהושע למס' ברכות (נא,א) כתב דבכל דוכתא משמע בפשיטות דלעולם יש להקדים דאורייתא לדרבנן ואפילו אם הדרבנן היה תדיר, וק"ו אם אינו תדיר.

ונראה לבאר מחלוקת זו.

דהנה בודאי גם המו"ק סבירא ליה דתדיר ושאינו תדיר קודם, ובודאי דגם הוא ס"ל דמצוה דאורייתא קודמת למצוה דרבנן, אלא דס"ל דשאני הכא לענין ספיה"ע דהתורה רצתה שיהא "תמימות", ולמד המו"ק דכוונת התורה בזה הוא לא רק שיהא "תמימות" בראשית הספירה ולאחר מכן בסופה, אלא דכוונת התורה ש"תמימות" מתקיים רק אם גם בכל ימי הספירה יש כאן "תמימות" והיינו בכל לילה ולילה, ורק באופן כזה מתקיים רצון התורה ש"תמימות תהיינה". וכיון שהתורה הק' רצתה שכאן בספיה"ע יהא בדווקא "תמימות" הרי כוונת התורה היתה לומר בזה שכאן לא יחול הדין הכללי של תדיר ושאינו תדיר דתדיר קודם. וכן שכאן התורה רצתה לומר שאפילו לאלה הסוברים דספיה"ע בזמן הזה הוא דרבנן, מ"מ כיון שיש לו שורש בתורה,

ממילא יש להקפיד שגם המצוה מדרבנן תקויים בכה"ג שיהא כאן "תמימות", שזהו האופן וזוהי הצורה לקיים מצוה זו, ואם היא לא מתקיימת באופן הזה, כי אז גם מצוה דרבנן הוא לא קיים. ובפרט דיעויין בביאור הלכה ריש הל' ספיה"ע ד"ה לספור (סי' תפט, סעיף א) שהוכיח דדעת הרבה ראשונים דגם בזמה"ז מצות ספיה"ע היא מצוה מן התורה, ומהאי טעמא כתב "ולפי"ז יש סעד גדול למנהגינו שאנו זהירים שלא לספור עד צאת הכוכבים אחרי דלדעת כמה רבוותא הוא דאורייתא. אח"כ מצאתי כעין זה ג"כ בא"ר אלא שלא זכר כל הני גדולים שכתבנו" — עכ"ד.

דהנה בגמרא מנחות (סו,א) איתא: "תניא, מיום הביאכם, יכול יקצור ויספור ויביא ביום, ת"ל שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות בזמן שאתה מתחיל מבערב". הרי מפשטות לשון הגמרא כוונת התורה ב"תמימות" היינו שלא יחסר אפילו משהו מן המשהו ביום הראשון של הספירה. שלא תאמר כיון שכתוב "מיום הביאכם" היינו משהאיר הבוקר של ט"ו ניסן שאז הגיע זמן הבאת העומר, יכול גם יקצור ויספור בבוקרו של ט"ז ניסן ת"ל "תמימות תהיינה" שקצירת העומר והספירה מבערב, ורק הבאת העומר ביום. ואמנם למצוה מן המובחר מצוות ספיה"ע מבערב כדי לקיים דין "תמימות" ממש. ויתירה מזו כתבו התוס' במנחות (סו) ד"ה זכר, דבלילה ראשון עדיף לספור מבעוד יום סמוך לחשיכה מאותו דין של "תמימות". ואם לא ספר בלילה, אם יכול לספור ביום, הלא נחלקו בזה הבה"ג ור"י, דלדעת הבה"ג כל זמן שספר באותו מעל"ע הרי עכ"פ לא החסיר שום ספירה ועדיין הימים הם בגדר תמימות אפילו אם סופר ביום. ולדעת ר"י כל זמן שספר בלילה הרי הספירה בגדר תמימות ולמחרתו ביום כבר הפסיד את התמימות.

וכפי שמשמע מפשטות לשון הגמרא הרי "תמימות" קאי לענין היום הראשון של הספירה והיום האחרון של הספירה. וזו דעת החק יעקב ושאר האחרונים דס"ל דבכל יום מימי הספירה בודאי דתדיר קודם, ובודאי דמה שהוא לכו"ע מן התורה כמו ק"ש דהוא קודם למצוה אחרת כמו ספיה"ע שנחלקו בה הפוסקים ועכ"פ דעת השו"ע דהוא מדרבנן בזמה"ז. וכל ענין "התמימות" שהתורה הקפידה, זה דוקא לענין תחילת ימי הספירה וסוף ימי הספירה. וכמו שכתב המשנ"ב ריש סי' תפט דכן יש לעשות.

ואמנם אין הכרח לומר דבזה נחלקו הבה"ג ור"י וכפי שהובא בתוספות במנחות (סו,א) ובמגילה (כ,ב) דהבה"ג פסק דאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעינן תמימות. וחלקו עליו התוס' וכתבו: דתימה גדולה ולא יתכן. וברא"ש בסוף פ' ערבי פסחים הביא את דברי התוס' עם הסבר, וז"ל: "ואין נראה לר"י, דכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא". ומשמע דלמד דדעת הבה"ג דכל המ"ט יום של הספירה כולם מצוה אחת הם, וכמו שביאר זאת המנחת חינוך (מצוה שו). ולהסבר זה שפיר הקשה הפרמ"ג (בסי' תפט) דאם לדעת הבה"ג הכל מצוה אחת היא, א"כ למה מברך בכל יום ברכה בפני עצמה, ולמה לא יברך ברכה אחת רק בתחילת הספירה.

ואשר על כן נראה לומר דדעת המו"ק אינה בהכרח כסברת הבה"ג וממילא תקשי

לה קושיית הפרמ"ג, אלא דדעת המו"ק דדין "תמימות" שאמרה תורה, היינו שבכל יום ויום מימי הספירה יהא יום שלם של אותו מספר שנספר באותו יום, ורק בכה"ג שבכל יום מימי הספירה — הספירה תתחיל בתחילת הערב וגם תסתיים מיד בתחילת הערב הבא עם הספירה החדשה, בזה מקיימת מצות התורה של "תמימות". וכוונת התורה היתה לומר בזה דכאן בספיה"ע שאני מכל מצוה אחרת, וכאן לא אמרין דתדיר קודם, וכאן אפילו מצוה כק"ש אינה קודמת, משום דכאן התורה הקפידה שיהא "תמימות", ורק בכה"ג שבכל יום יתחיל לספור מיד עם צאת הכוכבים בזה יקיים מצות ספיה"ע כהלכתה.

אבל דעת החק יעקב ודעימיה דמה שהתורה כתבה "תמימות" קאי לענין תחילת הספירה וסוף הספירה, אשר על כן אנו מקפידים לפתוח את הספירה מיד עם צאת הכוכבים או בסמוך לה, ולסיים את הספירה בליל שבועות כשכבר לילה ממש, ובזה מקיימת מצות התורה ד"תמימות". וממילא בכל יום ויום מימי הספירה בודאי תתפילת מעריב וק"ש קודמת משום שהיא תדירה, ותדיר קודם. וגם משום שלכו"ע ק"ש היא דאורייתא, משא"כ לענין הספירה שנחלקו בו הפוסקים וכדלעיל. ועל כן ברור דבכל יום ויום יש לסמוך את הספירה לתפילה בדוקא, אמנם לפני "עלינו" דכל כמה דאפשר לאקדומי מקדימין, אבל תמיד נספור אחרי מעריב ואחרי ק"ש.

ונלענ"ד דביאור זה בדבריהם הוא לאמיתה של תורה וכפי שיראה המעיין בדבריהם ובלשונם, והכל בס"ד.

ולפי"ז לא תיקשי מה שהקשה בנימוקי או"ח שהרבה להקשות על המו"ק, וכן לא תיקשי מה שהקשה עליו בשו"ת אגרות משה, ודו"ק היטב.

CONTINUED

ברם, יש גם דעה אחרת מזו שביארנו כאן את דעת החק יעקב ודעימיה. נאמר בפסוק (ויקרא כג, כא): "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, חקת עולם בכל מושבותיכם לדורותיכם". וכתב שם הנצי"ב בפירושו העמק דבר, וז"ל: כבר ביארנו דעצם בא לדייק או יום ולא לילה, או במקום שאי אפשר לפרש כן, על כן בא לדייק למעוטי תוספת. וכן בזה המקרא אי אפשר לפרש ולא לילה, שהרי חג של עצרת קדוש מבערב כמו כל מועדי ה'. אלא בא ללמדינו שלא לעשות מקרא קודש אלא בלילה ולא מבעוד יום. ומכאן נהגו ישראל שלא להתפלל בעצרת מבעוד יום, ולא כמו שכתב המג"א הטעם משום דכתיב "תמימות", דאם כן בכל לילה שבין פסח לעצרת נמי. ותו, דתמימות בשבועות כתיבי ואין מונין שעות [א.ה. צ"ל שבועות] אלא ל"מים. אלא העיקר הוא כמו שכתבנו דמעצם הוא דנראה ל"י הכי. — עכ"ד.

ושם בהרחב דבר הוסיף עוד: ומכאן למדנו דבכל שבת ויו"ט דכתיב מקרא קודש אפשר להקדים מבעוד יום. והיינו דקיי"ל בברכות (פרק ד) מתפלל אדם של שבת בער"ש. ולא מיבעי למ"ד דהמתפלל מבעו"י מחוייב להיות בדל ממלאכה וא"כ הוא

משום תוספת שבת, אלא אפילו לשיטת הרי"ף והרמב"ם דלא ס"ל להיות בדל ממלאכה משום דלית להו תוספת שבת, מ"מ רשאין להתפלל מבעו"י מדיוקא דהאי קרא.

ולביאור זה, הטעם שיש לאחר את התפילה בליל שבועות הוא לא מטעם דבעינן שיהא "תמימות" וכמו שבארנו, אלא מטעם הכתוב בתורה "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש וגו'", ובכל מקום שכתוב בתורה "בעצם היום הזה" אין דין תוספת, אלא חייב שיהיה ממש בעצם היום הזה, היינו מתחילת הלילה של היום החמישים שמתחילת הספירה. ויש עוד להאריך בזה, ועוד חזון למועד בעז"ה.

סימן ס

בענין ספירת העומר בבין השמשות

מבואר בשו"ע (סימן תפט, סעיף ב): "אם טעו ביום המעונן וברכו על ספירת העומר, חוזרים לספור כשתחשך. והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות". הנה ריש הלכתא דא הרי מקורו הוא בתשובת הרשב"א (סימן קנד) וכפי שהביאו המשנה ברורה (ס"ק יב): "ומבואר שם שהקהל התפללו גם מעריב קודם, ולענין מעריב אין להם לחזור ולהתפלל משום טרחא דציבורא (וכדלעיל ריש סימן רסג, סעיף יד), רק לענין ספירה לא משגחינן בטרחא דידהו, כי איך יאמר למשל עשרה ימים ואינן אלא תשעה, כי אותו היום תשיעי הוא ולא עשירי עד צאת הכוכבים" — עכ"ד שם.

והנה מדברי הרשב"א מפורש שאין לספור אלא מצאת הכוכבים. והאמת היא שהמחבר השו"ע כתב ד"חוזרים לספור כשתחשך" וזה לפני צאת הכוכבים, והיינו בין השמשות, וזה לא מה שכתב הרשב"א בתשובתו. וכבר העיר על כך בשער הציון (שם ס"ק יח) וכתב דבאמת גם דעת הרשב"א היא דבספק לילה מותר לספור, וצאת הכוכבים שנקט הרשב"א הוא רק משום שהוא מילתא דפסיקא נקט, ובאמת שלא בא אלא לאפוקי מפלג המנחה שהוא יום. והוסיף, דהמחבר תיקן דבריו במה שכתב בהמשך: "והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות". ועכ"פ מבואר דשפיר יכול לספור גם בבין השמשות. ומה שכתב המחבר דאם טעו ביום המעונן וברכו על ספירת העומר, היינו שטעו וספרו בברכה מפלג המנחה, ולכן יש לחזור ולספור שוב "משתחשך". ונחלקו הפוסקים אם יש לחזור ולספור בברכה או בלא ברכה. דדעת שיירי כנה"ג דיש לחזור ולספור בלא ברכה, וכמו שהביא בשמו בבאר היטב (אות יא), ולדעת האליה רבה ומאמר מרדכי וכן משמע ממה שכתב בעולת שבת דיש לספור שנית בברכה, וכפי שגם פסק המשנ"ב (שם ס"ק יג). וכבר